

PRIKAZI KNJIGA

Michael Stephen Schiro, Curriculum Theory: Conflicting Visions and Enduring Concerns.

Thousand Oaks: Sage Publications, 2008, 238 p.

Na pitanje o tome kakav je kurikulum najbolji za američko školstvo, prosvjetni djelatnici nastoje odgovoriti stotinjak godina. Njihove rasprave upućuju na različita i najčešće međusobno suprotstavljena stajališta koja oslikavaju složenost kurikulumske problematike. Tu je slojevitost Michael Stephen Schiro, autor knjige *Teorija kurikuluma: različiti pogledi i stalni problemi*, sustavno prikazao u obliku četiriju vrsta kurikuluma koji su nastali i izmjenjivali se u američkim školama tijekom 20. i početkom 21. stoljeća. Potanko je obradio i raščlanio vodeće kurikulumske filozofije nastale na idejama američkih pedagoga, psihologa i sociologa čija su stajališta potaknula razvoj kurikuluma i u europskomu obrazovnom krugu. Teoriju ili filozofiju na kojoj je utemeljen pojedini kurikulum autor M. S. Schiro naziva ideologijom. Pod tim pojmom razumijeva stajališta, filozofiju, doktrinu, pojmovne okvire i sustav vrijednosti. Ideologije kurikuluma dijeli na četiri različite vrste: 1. znanstvenu akademsku ideologiju, 2. ideologiju društvene učinkovitosti, 3. ideologiju usmjerenu prema učeniku te 4. ideologiju društvene rekonstrukcije. Koristeći se poststrukturalističkim i postmodernističkim pristupom, autor je istražio sličnosti i različitosti raznih kurikuluma te definirao njihove bitne elemente. Svaki je kurikulum razumljivo i pregledno opisao, a kriterij analize jesu temeljne točke kurikuluma: ciljevi, poimanje djeteta, učenje, poučavanje, znanje i vrednovanje. Uz uvod i četiri poglavlja o ideologijama kurikuluma, posljednja dva poglavlja govore o usporedbi različitih ideologija kurikuluma te o osobnom pristupu učitelja toj problematici.

Znanstvena akademska ideologija kurikuluma vezana je za tradicionalno obrazovanje u kojemu prevladava podjela na nastavne predmete izvedene iz pojedinih znanstvenih akademskih disciplina. Naglasak je na čovjekovoj sposobnosti da pamti, razmišlja, razumije, zaključuje odnosno razvija vlastite intelektualne sposobnosti kako bi razumio svijet oko sebe. Iz toga proizlazi da je zadaća kurikuluma uvesti učenike u način razmišljanja pojedine znanosti, pa učeći, primjerice, matematiku ili fiziku, učenici trebaju razmišljati kao matematičari ili fizičari. Svaka je znanstvena disciplina hijerarhijski i piramidalno usustavljena. Na njezinu su vrhu znanstvenici, u sredini učitelji, a na dnu učenici. Znanstvenici otkrivaju nova znanja, učitelji ih didaktički prerađuju i prenose učenicima koji tek trebaju postati članovima znanstvene akademske zajednice. Prema takvom pristupu, učenici se, poput novaka, u osnovnoj školi pripremaju za srednju školu, u kojoj se obučavaju za fakultete na kojima će se specijalizirati na području neke znanstvene discipline. Nastavni rad utemeljen je na učenju i poučavanju uz pomoć udžbenika, radioničkih i izvanučioničkih aktivnosti, filmova, rasprava, nadgledane prakse. Učitelji trebaju biti dobri poznavatelji znanstvene discipline, a za nastavu se pripremaju uz pomoć priručnika i na savjetodavnim seminarima. Kvaliteta učeničkog znanja procjenjuje se standardiziranim testovima te sumativnim i formativnim vrednovanjem. Oni učenici koji ne uspiju zadovoljiti zahtjeve znanstvenoga akademskog kurikuluma ispadaju iz školskog sustava kojemu je cilj promovirati intelektualnu elitu. Počeci znanstvene

akademske ideologije vezani su za kraj 19. stoljeća, a njezini zagovornici bili su Lester F. Ward, Charles W. Eliot, William T. Harris, William C. Bagley, W. E. B. DuBois, Robert M. Hutchings, E. D. Hirsch, Bill Quirk. Ta kurikulumaska ideologija ponovno oživljava 1950-tih i 1960-tih godina kao reakcija na Sputnjik šok. Tijekom 1970-tih godina zbog brojnih se kritika smanjuje utjecaj znanstvene akademske ideologije, da bi krajem 20. stoljeća, uvođenjem obrazovnih standarda, ponovno oživjela.

Ideologija društvene učinkovitosti uvelike je utjecala na američko obrazovanje tijekom prošloga stoljeća. Zahvaljujući učinkovitosti i odgovornosti obrazovnog sustava, učenici se pripremaju postati uspješni i produktivni članovi društva. Tijekom školovanja učenici učeći rade odnosno radeći uče, što rezultira usvajanjem korisnih vještina koje su im potrebne u životu kao najvažnije znanje. Stoga se obrazovanom osobom smatra onaj tko primjereno i učinkovito djeluje u društvenoj zajednici. Ideologija društvene učinkovitosti zasniva se na stečenim vještinama, sposobnostima djelovanja, izvedivim aktivnostima. U središtu su kurikulumu učenik i iskustveno učenje, određivanje obrazovnih ciljeva, učinkovito osmišljavanje situacija koje omogućuju učenje te vrednovanje koje odražava razinu postignuća zadanih ciljeva. Sve je to u skladu s biheviorističkim pristupom čovjekovoj prirodi i obrazovanju. Pojam *programirani kurikulum* često se rabi kao sinonim za tu vrstu kurikulumu. Škola se može usporediti s tvornicom u kojoj odrasli (učitelji) od neoblikovanog materijala (učenika) oblikuju završni proizvod. Govoreći tržišnim rječnikom, najprije valja istražiti potrebe tržišta, na temelju kojih se mogu osmisliti što učinkovitiji načini oblikovanja proizvoda. Određivanje kurikulumskih ciljeva prva je zadaća ideologije društvene učinkovitosti. Zatim se određuju specifična ponašanja i različiti oblici iskustvenog učenja u što su podjednako uključeni kognitivno, afektivno i psihomotoričko područje učenikove ličnosti. Učiteljeva je zadaća djelovati poput menadžera koji upravlja uvjetima učenja. Pri vrednovanju učenikovih postignuća težište je na odgovornosti i standardima. O kurikulumu socijalne učinkovitosti prvi su pisali Franklin Bobbitt i Ralph Tyler početkom 20. stoljeća. Rad Roberta Gagnea i ideje kognitivne psihologije pri-

donijeli su razvoju toga kurikulumu. Od 1940. do 1980. godine ideologija socijalne učinkovitosti bila je dio nastavnih programa na brojnim američkim učiteljskim fakultetima. Krajem 20. i početkom 21. stoljeća pod utjecajem ekonomske krize ponovno oživljava utjecaj nekih ideja vezanih za promišljanje socijalne učinkovitosti obrazovanja.

Ideologija usmjerena prema učeniku mnogo je pridonijela humaniziranju obrazovanja tijekom prošloga stoljeća. U školama koje njeguju takav pristup, potrebe, interesi i želje učenika određuju program rada, sadržaj kurikulumu i upravljanje razredom. Umjesto nastavnih predmeta, kurikulum sadržava sve ono što zanima učenike, primjerice, glinene brodiće, gliste, kokoške perje, glazbala, sastavljanje i uporabu raznih uređaja... Dok se u tradicionalnim školama cijeni usvajanje informacija i vještina, u tim su školama najvažnije odlične ideje. Učenike se potiče da samostalno izraze svoje potrebe, što je mnogim roditeljima i učiteljima teško prihvatiti. Idealna je škola ispunjena aktivnostima, učenici uče i razvijaju se putem vlastitog iskustva, koje je ključni element obrazovanja. *Ja imam iskustvo* - slogan je aktivnih škola čiji se program temelji na četiri praktične sastavnice: 1. iskustvu izravno stečenom u stvarnosti, 2. iskustvu s materijalima i ljudima, 3. iskustvu koje podrazumijeva fizičke aktivnosti, 4. iskustvu unutar i izvan učionice. Škole koje su usmjerene prema učeniku slijede prirodan razvoj ljudskoga organizma, što primjerice, znači, da se dijete ne uči čitati ili pisati prije no što su njegovo tijelo i um spremni za to. Učitelji pomažu učenicima da istražuju u intelektualno bogatome, fizički zanimljivom, humanom, veselom i estetski ugodnom školskom okružju. Svakome se učeniku pristupa individualizirano i poštuje se njegov stil učenja i mišljenja. Teorijsko polazište ideologije usmjerene prema učeniku jest da se ljudi razvijaju prolazeći kroz različite razvojne stupnjeve od najranijeg djetinjstva do starosti. Zato je cilj kurikulumu da na svakom razvojnom stupnju obogati čovjekov razvoj konstruktivističkim pristupom učenju. Povijesni kontekst ideologije usmjerene prema učeniku otkriva utjecaje europskih mislilaca kao što su Jan Amos Komensky, Jean Jacques Rousseau, Johann Heinrich Pestalozzi, Fridrich Froebel, a u Americi G. Stanley Hall, Francis W. Parker, John

Dewey. Tijekom 1960-tih godina ponovno je otkriven rad Jeana Piageta, 1970-tih teorije Carla Rogersa i Abrahama Maslowa nadahnjuju zagovornike te kurikulumske ideologije, a u 1980-tim i 1990-tim godinama teorije višestrukih inteligencija Howarda Gardnera diferenciraju učenje na različite stilove učenja i mišljenja.

Ideologija društvene rekonstrukcije pridonijela je upoznavanju obrazovanja kao socijalnog procesa. Pristaše toga kurikuluma smatraju da znanje sadržava društvene vrijednosti, a sebe doživljavaju kao osobe odgovorne za viziju boljšeg društva. Zaokupljeni su problemima društva i nepravdama koje su učinjene njezinim članovima, a uzrokovane su rasnim, spolnim, društvenim i ekonomskim nejednakostima. U školi se to najčešće prepoznaje u skrivenom kurikulumu koji ima golem utjecaj na učenike. Zadaća je učitelja prepoznavati i poštovati socijalne, političke i moralne vrijednosti učenika koje poučavaju. Cilj ideologije društvene rekonstrukcije jest eliminiranje nepoželjnih kulturnih stajališta i vrijednosti, pri čemu suvremeno nezdravo društvo treba popravljati, obnavljati i sačuvati od samouništenja. Da bi se to moglo ostvariti, učenike valja upoznati s ljudskim pravima, učiti ih prepoznavati rasne i spolne razlike te poticati da pridonose smanjenju onečišćenja okoliša. Pri tome ih učitelji upućuju na različite načine mišljenja, iskazivanja osjećaja te sudjelovanja i uživljanja u različite situacije. Znanje sadržano u kurikulumu izražava istinu, moralna stajališta i vrijednosti, što će učenicima omogućiti rekonstruiranje društva. Učenje je proces učenikove inkulturacije te razvoja kritičkog odnosa prema društvenoj stvarnosti. Društveni rekonstruktivisti shvaćaju ljude kao društvena bića čija je priroda određena društvom u kojemu žive. Za njih su djeca odnosno učenici bića koja sazrije-

vaju i mogu sudjelovati u društvu mijenjajući ga na bolje, u čemu obrazovanje ima važnu ulogu. Utjecaj ideologije društvene rekonstrukcije počinje 1932. godine, kada je George Counts kritizirao ideologiju usmjerenu prema učeniku zato što ta ideologija ne primjećuje društvene probleme i nepravde. Pitao se može li škola izgraditi novi društveni poredak. Upućivanje na takve probleme smanjilo je značenje ideologije usmjerene prema učeniku i povećalo osjetljivost na društvene probleme u školama. Tijekom Drugoga svjetskog rata i McCarthyjeva razdoblja ideologija društvene rekonstrukcije bila je potisnuta, ali se njezin utjecaj obnovio 1960-tih i 1970-tih godina. U tom razdoblju nastaju obrazovni programi koji podržavaju pokret za ljudska prava, učestali su protesti protiv rata u Vijetnamu, protiv nuklearnog oružja, energije i onečišćenja okoliša. Utjecaj društvenih rekonstruktivista smanjio se tijekom 1980-tih godina. Zamisli ideologije društvene rekonstrukcije aktualiziraju se krajem 20. i početkom 21. stoljeća, kada kritički teoretičari, postmodernisti i društveni konstruktivisti zagovaraju ideju socijalne pravde i pokušavaju utjecati na generacije budućih učitelja.

Knjiga sadržava opsežan popis literature, kazalo pojmova te tekstualni i tablični pregled ideologija kurikuluma. Autor Michael Stephen Schiro obrazovanjem je matematičar, predavao je u osnovnoj i srednjoj školi, magistrirao je i doktorirao na Sveučilištu Harvard s temom kurikuluma i poučavanja. Tijekom posljednjih trideset godina profesor je na Boston Collegeu, na kojemu predaje teoriju kurikuluma i matematiku. Čitateljima koje teorijski i praktično zanima područje kurikuluma ova će knjiga dati odgovore na mnoga pitanja i pridonijeti usustavljanju informacija o toj, danas vrlo aktualnoj problematici.

Slavenka Halačev